

Bijlage 1.

Landschapsanalyse/cultuurhistorie/recreatie

Polder Abessinië – Zuidzijderpolder

Toelichting op het voorlopig ontwerp van de ecologische verbindingszone

24 augustus 2020

1. Huidige situatie

1.1 Algemeen

Het plangebied maakt onderdeel uit van het gebied Gouwe Wiericke. In het Gebiedsprofiel Gouwe Wiericke (2014) zijn de landschappelijke karakteristieken, welke kwaliteiten waardevol worden gevonden en op welke wijze nieuwe ontwikkelingen in het landschap kunnen worden opgenomen beschreven. Het gebiedsprofiel is door de provincie Zuid-Holland samen met gemeenten, andere overheden en gebiedspartners opgesteld als gezamenlijke basis voor het omgaan met ruimtelijke kwaliteit in Gouwe Wiericke.

Hieronder volgt een beschrijving van de in het gebiedsprofiel Gouwe Wiericke genoemde ruimtelijke kwaliteiten, met een nadere uitwerking hiervan specifiek voor het onderhavige plangebied.

1.2 Ruimtelijke karakteristiek van het landschap

Het plangebied is ten zuiden van de Oude Rijn en het Fort Wierickerschans gelegen. Het omvat een langgerekt gebied tot aan de 's Gravekoopsedijk (Reeuwijkse plassen). Het landschap gaat binnen het plangebied over van een meer besloten beeld van lintbebouwing en opgaande beplanting op de oeverwal langs de Oude Rijn, naar een open beeld van graslanden in het veenweidegebied van de Zuidzijderpolder en polder Abessinië.

Het karakteristiek beeld van een lange opstreckende verkaveling, zoals dat kenmerkend is voor veenweidegebieden, is in de Zuidzijderpolder en het

noordelijke deel van polder Abessinië minder duidelijk aanwezig. Het landschap vertoont wel een open karakter, maar de verkaveling en het zichtveld wordt hier doorbroken door de hoger gelegen spoorlijn Leiden-Utrecht en de Rijksweg A12. Tevens vindt er in dit gebied een hoekverdraaiing in de verkaveling plaats.

Tussen het Fort Wierickerschans en de spoorlijn is een los

watergang Zuidzijderpolder

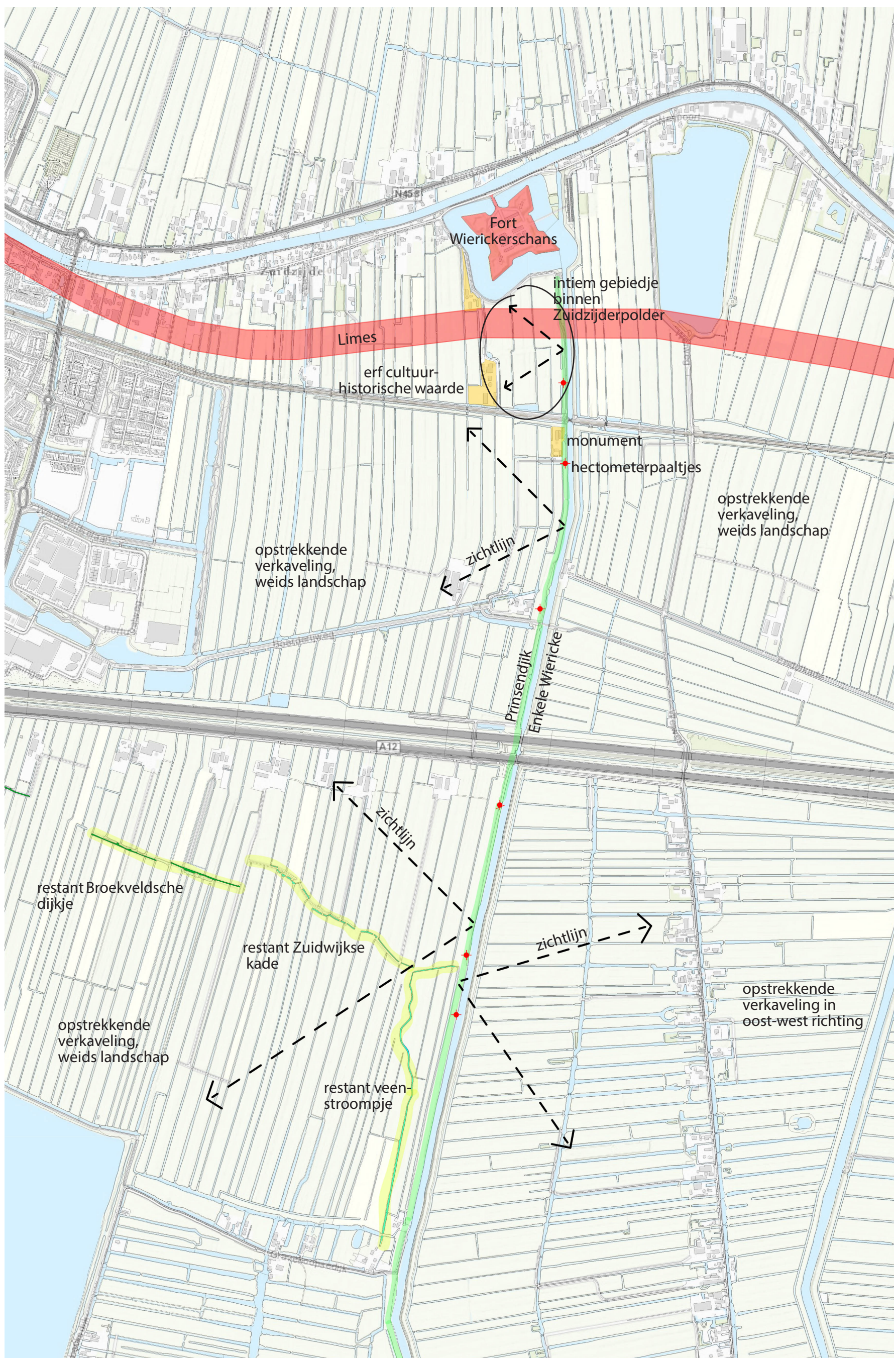
spoorlijn

snelweg A12

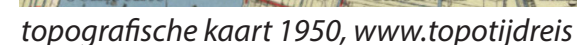
blikveld polder Abessinië ten zuiden van de A12

Ten zuiden van de A12 is de Parelweg gelegen. Een enkel boerenervenlint, met losse bebouwing op geruime afstand van elkaar, met doorzichten het landschap in. De Parelweg is tegelijk met de aanleg van de snelweg, rond 1930 ontstaan. In dit zuidelijke deel van polder Abessinië vertoont het landschap wel de langgerekte smalle kavels en het wijde blikveld kenmerkend voor veenweidegebieden. Ook zijn er restanten van de vroegere Zuidwijkse kade en een oud veenstroompje aanwezig.

1.3 Cultuurhistorie en archeologie

De Zuidzijderpolder en polder Abessinië behoren tot de zogenaamde cope-ontginningen. De landsheer (graaf van Holland of bisschop van Utrecht) gaf het gebied ter ontginning uit aan ondernemende tussenpersonen (copers), die vervolgens op hun beurt de gronden aanboden aan kolonisten. De blokken die bij de cope-ontginning werden uitgezet, werden verdeeld in percelen met een basismaat van circa 1250 meter lang en 115 meter breed. De percelen werden gescheiden door afwateringssloten. Zo ontstond de kenmerkende opstreckende verkaveling. Langs de achterkant van de kavel werd een dwarssloot of dwarsdijkje gelegd om het water van het hoger liggende, onontgonnen veengebied te weren. Vaak werden ook rondom de percelen kades opgeworpen. De achterste kade werd vervolgens gebruikt als basis voor de ontginning van het volgende blok. Op de kop kwamen de boerderijen te staan, die

bebouwingslinten vormden. Polders en bebouwingslinten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Iedere polder heeft zijn eigen verkavelingsrichting.

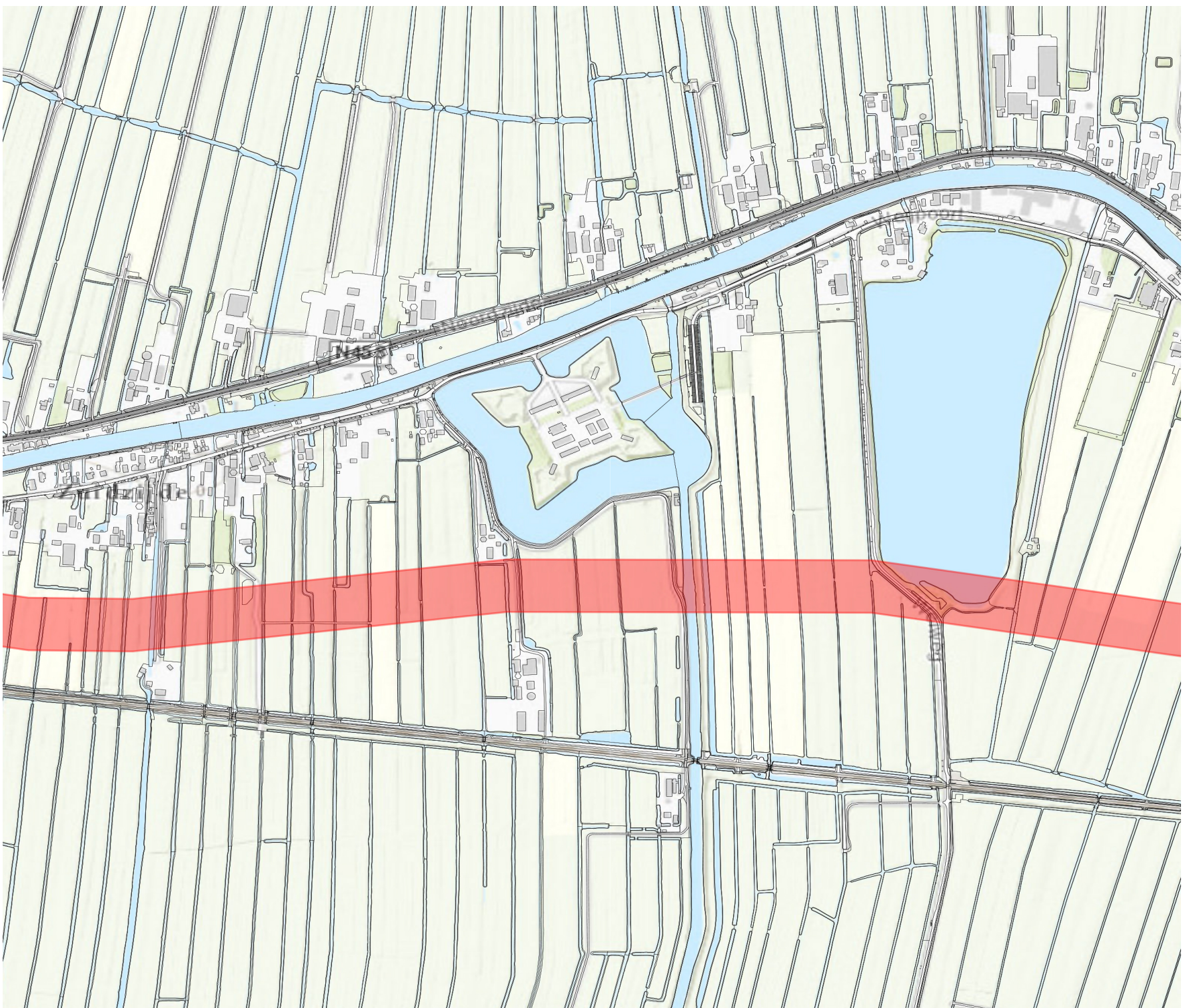
Bij de Zuidzijderpolder en polder Abessinië is de verkaveling noord-zuid gericht. In de polder Lange Weide, aan de andere zijde van de Enkele Wiericke, is de verkaveling oost-west gericht. Dit verschil in richting is goed beleefbaar vanaf de Prinsendijk.

Veenstroompje

In polder Abessinië zijn de restanten van het Broekveldsche dijkje, de vroegere Zuidwijkse kade en een oud veenstroompje aanwezig.

Limes

De Oude Rijn was in de Romeinse tijd de noordgrens van

in rood de vermoedelijke ligging Limes

het Romeinse Rijk. Deze grens, de zogenaamde 'Romeinse Limes' liep grofweg van Katwijk naar Nijmegen en was ongeveer 120 kilometer lang. Op de zuidoever van de rivier ontstond een uitgebreid bewakingssysteem van forten (castella) en wachttorens. Van deze verdedigings- en transportlinie is vrijwel niets meer in dit gebied te herkennen. De Limes is als erfgoedlijn benoemd en vormt het grootste archeologische monument van Europa.

Binnen het plangebied is de vermoedelijke ligging van de Limes bekend, maar op maaiveldniveau niet herkenbaar in het landschap.

Oude Hollandse Waterlinie

De Enkele Wiericke en Fort Wierickerschans maakten onderdeel uit van de Oude Hollandse Waterlinie. De Oude Hollandse Waterlinie was een waterlinie voor de

verdediging van Holland in de 17e en 18e eeuw en mede ingericht om in 1672 de Franse troepen tegen te houden voordat zij ook Holland zouden veroveren. In de loop der jaren zijn vrijwel alle onderdelen verdwenen of minder zichtbaar geworden, maar ter plaatse van het plangebied is een samenhangende structuur van de OHW bewaard gebleven: fort Wierickerschans, de Enkele en Dubbele Wiericke en de polder Lange Weide. Deze polder kon als inundatiegebied vanuit de beide Wierickes onder water gezet worden. Om de werking van het inundatiegebied te verbeteren is in 1672 langs de westoever van de Enkele Wiericke de Prinsendijk aangelegd.

Fort Wierickerschans

Fort Wierickerschans is het enige overgebleven verdedigingswerk van de Oude Hollandse Waterlinie en is door de provincie aangemerkt als cultuurhistorisch

Enkele Wiericke

Fort Wierickerschans

polder Lange Weide

Hectometerpaal 1

Hectometerpaal 1,25

Hectometerpaal 1,75

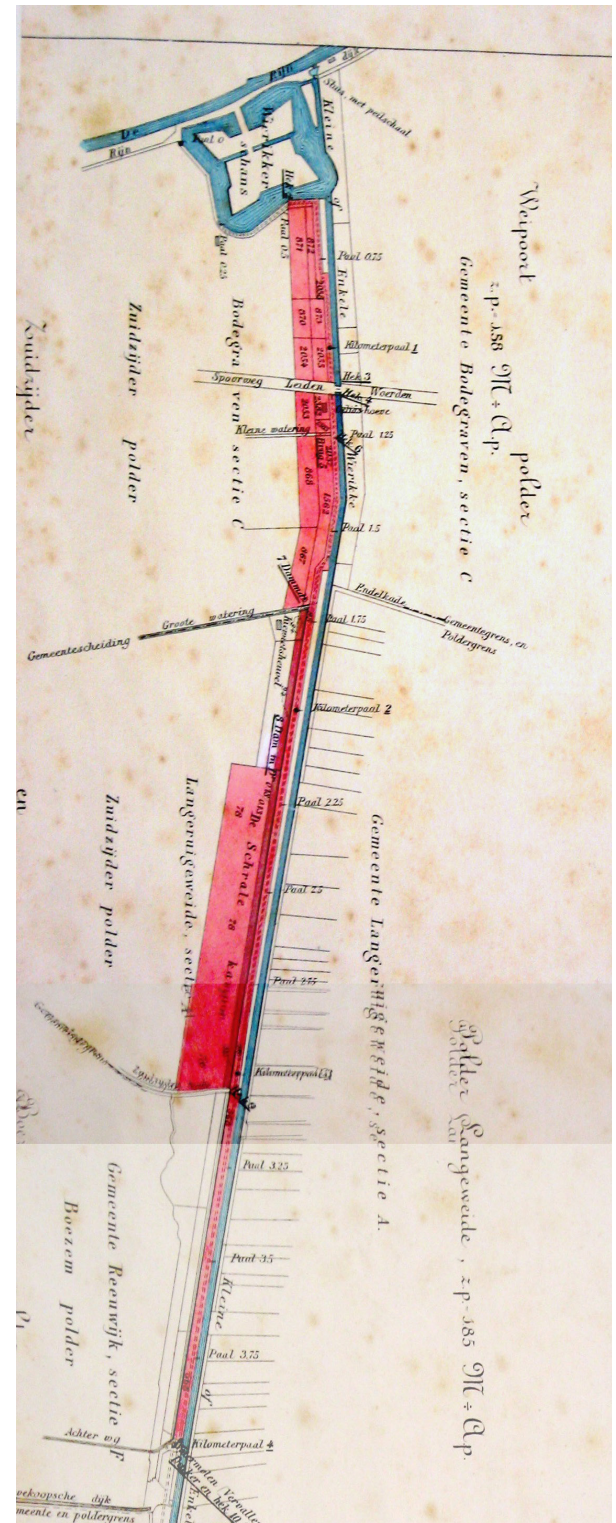
Hectometerpaal 2,5

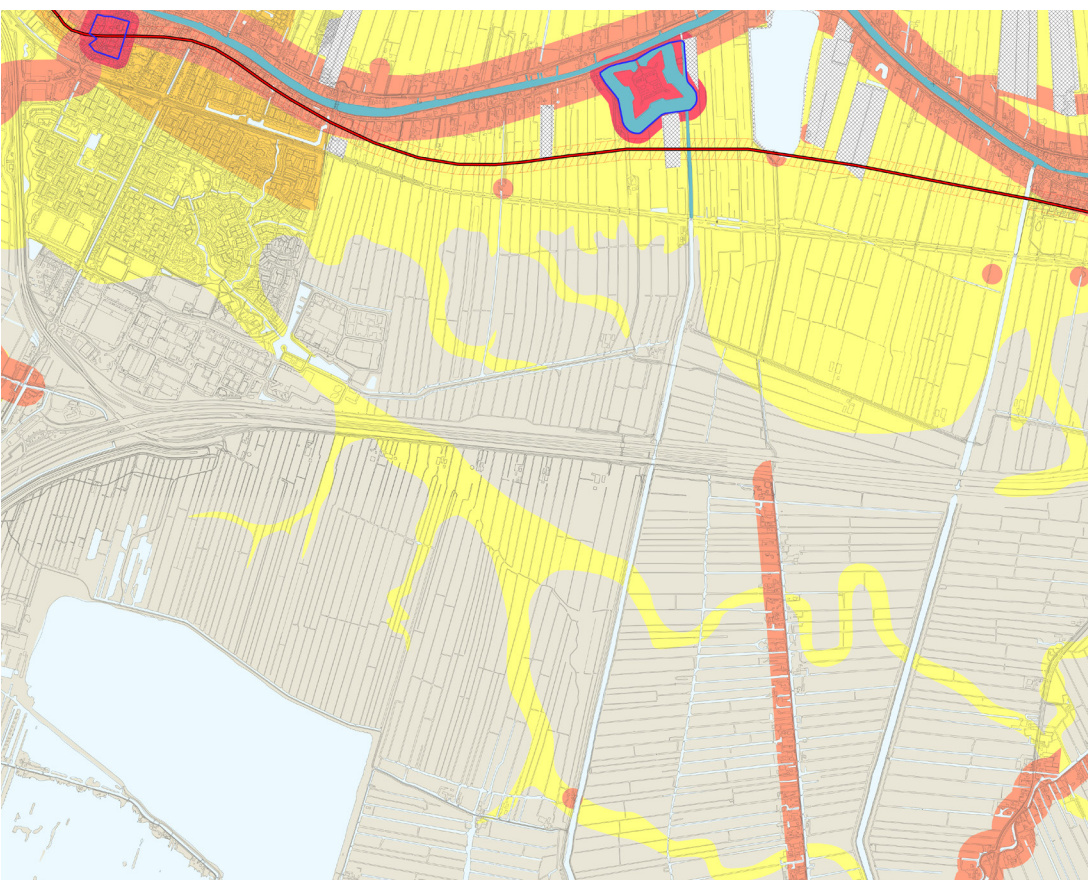
Hectometerpaal 3

Hectometerpaal 3,25

Kaart Hectometerpaaltjes, 1901

Archeologische beleidsadvies kaart, 2012

'Kroonjuweel'. Binnen de singel staat een aantal 18e-eeuwse gebouwen. Het is een belangrijk knooppunt in het recreatieve netwerk waar fiets-, wandel- en vaarroutes bij elkaar komen. Het fort biedt uitzicht over het landschap en andersom vormt het fort een herkenningsteken in het landschap.

Hectometerpaaltjes Napoleontische tijd

De granieten paaltjes werden geplaatst bij de invoering van het metrieke stelsel; in Frankrijk in 1795 en in De Nederlanden rond 1820. Ze stonden op de Prinsendijk vanaf de Oude Rijn tot aan Hekendorp. De palen staan (stonden) om de 250 meter, maar een groot aantal is al verdwenen. In het plangebied zijn er nog een zestal aanwezig.

Gemeentelijk monument

- Zuidzijde 130/130a; voormalige boerderij

MIP locatie

- Zuidzijde 127 en Zuidzijde 128; voormalige boerderij.
Cultuurhistorische waarde ensemble erf en bebouwing

Archeologie

Aan het gehele plangebied zijn archeologische waarden toegekend, maar in het algemeen zijn de archeologische

verwachtingswaarden laag in het gebied. Uitzondering hierop zijn de gronden ter plaatse van de oeverwallen van de Oude Rijn (buitengebied) en de crevassesystemen/veenontwateringsgeulen. Weergegeven in rood, oranje en geel op de Archeologische beleidsadvieskaart (2012).

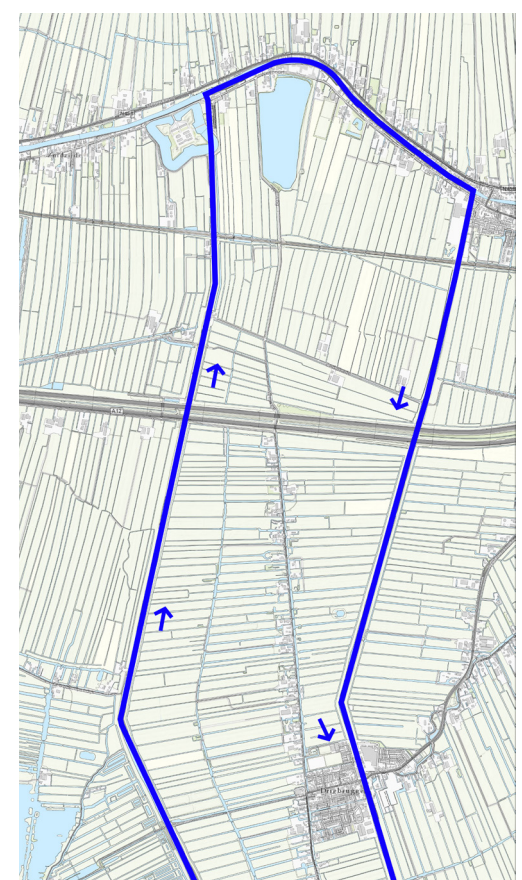
1.4 Recreatie

Het plangebied maakt onderdeel uit van het Groene Hart van de Randstad. Naast waterrecreatie in en om de Reeuwijkse plassen wordt in de omgeving van het plangebied veel gefietst en gewandeld. Het netwerk voor fietsers en wandelaars bestaat uit dijk- en polderwegen, en onverharde kades. De historische bebouwing geeft een extra dimensie aan de routes in het gebied en de polders zijn nergens zo goed te beleven als vanaf de graskades (o.a. de Prinsendijk). In het wandelnetwerk zijn het Oude Hollandse Waterliniepad en het Limespad doorgaande lange-afstandspaden. De Prinsendijk is in beide LAW-paden opgenomen. Fort Wierickerschans is een belangrijk knooppunt.

De Enkele Wiericke maakt onderdeel uit van een kanoroute, de Graven en bisschoppen route, en vormt evenals de Dubbele Wiericke, een verbinding tussen de Reeuwijkse plassen en de Oude Rijn. De Oude Rijn zorgt voor verbinding naar de wijdere omgeving.

LAW Romeins Limespad

Graven en bisschoppen kanoroute

2. Ontwerputgangspunten

2.1 Ontwerputgangspunten

Als basis voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zijn onderstaande uitgangspunten, volgend uit voorgaande landschapsanalyse en het gebiedsprofiel Gouwe Wiericke, aan te houden:

- De verschillende poldereenheden dienen zichtbaar te blijven in het landschap.
- Ontwikkelingen houden rekening met het behoud van kenmerkende landschapselementen zoals;
 - Het langgerekte verkavelingspatroon
 - De maat en de weidsheid van de poldereenheden

Ten aanzien van de geplande natuurontwikkeling in het plangebied gelden de volgende uitgangspunten:

- Natuurvriendelijke oevers (NVO's) over de hele polderlengte doorvoeren.
- Het langgerekte verkavelingspatroon beter zichtbaar maken door o.a. verbreden watergangen, aanleg NVO's, toevoeging greppels en een enkele sloot.
- Openheid polder behouden door rietoevers en moerasblokken zoveel mogelijk aan de oostzijde van het gebied, gekoppeld aan de Prinsendijk, te plaatsen.
- Het veenstroompje beter zichtbaar/beleefbaar maken door het te accentueren met riet.
- Geen hoog opgaande beplanting toevoegen.

